

ნიკოლოზ მელაძე  
გრიგოლ რობაქიძის სახელობის  
უნივერსიტეტის დოქტორანტი,  
ადვოკატი

DOI: <https://doi.org/10.52340/zssulaw.2023.01.07>

## შეგებებული სარჩელი - სარჩელისგან თავდაცვის პროცესუალური მექანიზმი

### აბსტრაქტი

საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლის შესაბამისად, ყოველ ადამიანს აქვს უფლება მიმართოს სასამართლოს თავის უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად, დარღვეული სამოქალაქო უფლების აღსადგენად ან მოსალოდნელი დარღვევის აღსაკვეთად. საქართველოში მიმდინარეობს კანონმდებლობის დაახლოება ევროპულ კანონმდებლობასთან რასთან ერთადაც თანმდევი პროცესი არის კანონში ხარვეზები, რომლებიც დროთა განმავლობაში უნდა გამოსწორდეს.

პირის უფლება არის მისი დარღვეული უფლების აღსადგენად მიმართოს სასამართლოს. მნიშვნელოვანი არის, რომ უფლების სასამართლოს წესით დაცვა იყოს სრულყოფილი, რაც გამოხატული უნდა იყოს არა მარტო პირის მიმართვაში სასამართლოსადმი, არამედ სამართლიანი და დასაბუთებული გადაწყვეტილების მიღებაში.

**სამიუბო სიტყვები:** შეგებებული სარჩელი, სარჩელი

### შესავალი

საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლის შესაბამისად, ყოველ ადამიანს აქვს უფლება თავის უფლებათა დასაცავად მიმართოს სასამართლოს. საქმის სამართლიანი და დროული განხილვის უფლება გარანტირებულია კონსტიტუციით.<sup>1</sup> ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის მე-6 მუხლის, სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტის მე-14 მუხლის მიხედვით, ყველა პირი თანასწორია სასამართლოებისა და ტრიბუნალების წინაშე.<sup>2</sup> სასამართლო წესით უფლების დაცვის დროს

<sup>1</sup> საქართველოს კონსტიტუცია მუხლი 31.

<sup>2</sup> ცეტიშვილი. მ. სარჩელი სამოქალაქო პროცესში გვ 1

სასამართლო ვალდებულია მიიღოს სამართლიანი და დასაბუთებული გადაწყვეტილება. მსოფლიოს განვითარებულ ქვეყნებში უფლება იკავებს ძირითად ადგილს, ამ შემთხვევაში არც საქართველო არის გამონაკლისი. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის ამოცანა სწორედ უფლების დაცვაა.<sup>3</sup>

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში გვაქვს ინსტიტუტი, რომელიც ითვალისწინებს სარჩელის აღძვრას, აღიარებით სარჩელს, რამდენიმე სასარჩელო მოთხოვნის გაერთიანებას, სარჩელის მიღებაზე უარის თქმას და სხვა. მნიშვნელოვანი არის სტანდარტების არსებობა, რომლითაც დაცული უნდა იყოს შეჯიბრებითობისა და თანასწორუფლებიანობის პრინციპი.

სარჩელისაგან პროცესუალური თავდაცვის ერთ-ერთ საშუალება არის შეგებებული სარჩელი. მოპასუხეს უფლება აქვს მისთვის სარჩელის ასლის ჩაბარების დღიდან საქმის ზეპირი განხილვისათვის წინასწარი მომზადების დამთავრებამდე აღძვრას მოსარჩელის მიმართ შეგებებული სარჩელი, რომელიც განიხილება პირვანდელ სარჩელთან ერთად.<sup>4</sup> მოსარჩელეს უფლებაა აღძვრას სარჩელი და თავისი უფლების დასაცავად მიმართოს სასამართლოს, რაც უპირისპირდება მოპასუხის უფლებას დაიცვას თავისი პოზიცია და გააქარწყლოს მოსარჩელეს მიერ მითითებული მტკიცებულებები თუ ფაქტები.

## 1. შეგებებული სარჩელის არსი და მახასიათებლები

როგორც შესაგებელი წარდგენა დროში არის შეზღუდული, ასევე შეგებებული სარჩელის წარდგენაც შეზღუდულია დროში. მოპასუხეს შეგებებული სარჩელის აღძვრის უფლება ეძლევა მას შემდეგ, რაც ჩაბარდება სარჩელის ასლი. შეგებებული სარჩელის შეტანის უფლება აქვს მოპასუხეს საქმის ზეპირი განხილვის წინასწარი მომზადების დამთავრების ეტაპამდე, მაგრამ საპატიო მიზეზის არსებობის შემთხვევაში, შესაძლებელია მოპასუხემ შეიტანოს საქმის პაექრობის ეტაპის დაწყებამდე. მოპასუხემ თუ ვერ მოახდინა შეგებებული სარჩელის შეტანა კანონით განსაზღვრულ დროში და სასამართლომ არ გაიზიარა შეგებებული სარჩელის წარუდგენლობის საპატიო მიზეზი, ასეთ შემთხვევაში მოპასუხეს შესაძლებლობა აქვს დამოუკიდებელ სარჩელად აღძვრას. მოპასუხე შემდგომ თუ მიიჩნევს, რომ ამ ორი სარჩელის განხილვა ერთად უფრო დააჩქარებს საქმის წარმოებას, ან რამე სხვა მიზეზი გამო ენდომება ამ საქმეების ერთად განხილვა, შეუძლია სასამართლოს წინაშე იშუამდგომლოს ამ ორი საქმის გაერთიანების შესახებ.<sup>5</sup>

შეგებებული სარჩელი არის ჩვეულებრივი სარჩელი, რომელსაც ჰყავს, როგორც მოსარჩელე ასევე მოპასუხე. შეგებებული სარჩელის შემთხვევაში თავდაპირველი მოსარჩელე იქნება

<sup>3</sup> კოპალეიშვილი მ. სხირტლაძე ნ. ქარდავა ე. ტურავა პ. 2008. ადმინისტრაციული საპროცესო სამართლის სახელმძღვანელო, გვ 36-37.

<sup>4</sup> საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი მუხლი 188 ნაწილი 1.

<sup>5</sup> არხოშაშვილი. ლ. სარჩელისაგან თავდაცვის პროცესუალუსამართლებრივი საშუალებები, გვ 166-167.

მოპასუხე ხოლო თავდაპირველი მოპასუხე იქნება მოსარჩელე. შეგებებული სარჩელი სასამართლომ, რომ მიიღოს წარმოებაში უნდა პასუხობდეს ჩვეულებრივი სარჩელისათვის საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით განსაზღვრულ კრიტერიუმებს. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 190-ე მუხლით თუ შეგებებული სარჩელი აღძრული და მიღებულია საქმის წინასწარი მომზადების დამთავრების შემდეგ, მოსარჩელის თხოვნით ან სასამართლოს ინიციატივით შეიძლება ამ საქმის განხილვის სხვა დროისათვის გადადება. აღნიშნულ კანონში, როდესაც საუბარი არის მოსარჩელის თხოვნით სასამართლო საქმის გადადებაზე აქ მოიაზრება თავდაპირველი მოსარჩელე, რადგან ვალდებულია ასეთ შემთხვევაში კანონით განსაზღვრულ ვადაში წარადგინოს შესაგებელი და გაეცნოს საქმის მასალებს.<sup>6</sup>

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 189-ე მუხლში მოცემულია თუ რა შემთხვევაში მიიღებს სასამართლო შეგებებულ სარჩელს. 1) შეგებებული სარჩელის წარდგენა შეიძლება სარჩელის წარდგენის შესახებ არსებული წესების დაცვით. 2) მოსამართლე მიიღებს შეგებებულ სარჩელს, თუ: ა) შეგებებული სარჩელის მოთხოვნა მიმართულია პირვანდელი მოთხოვნის ჩასათვლელად; ბ) შეგებებული სარჩელის დაკმაყოფილება მთლიანად, ან ნაწილობრივ გამორიცხავს პირვანდელი სარჩელის დაკმაყოფილების შესაძლებლობას; გ) შეგებებულ სარჩელსა და პირვანდელ სარჩელს შორის არის ურთიერთკავშირი და მათი ერთად განხილვის შედეგად აღძრული დავა უფრო სწრაფად და სწორად გადაწყდება. 3) პირვანდელი და შეგებებული სარჩელის ერთად განხილვის შედეგად სასამართლოს გამოაქვს ერთობლივი გადაწყვეტილება, გარდა 245-ე მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული შემთხვევებისა. აღნიშნული მუხლის მეორე ნაწილი შეიძლება მივიჩნიოთ, როგორც სარჩელისაგან თავდაცვის პროცესუალური საშუალება. ამ მუხლის მესამე ნაწილის მიზანი არის სწრაფი მართლმსაჯულების მიღება რაც მნიშვნელოვანი არის დავის სამართლიან და სწრაფ გადაწყვეტაში.<sup>7</sup>

საქართველოს საპროცესო კანონმდებლობით გარანტირებული არის დისპოზიციურობის პრინციპი და კოდექსის მე-3 მუხლით შესაძლებელი არის მოსარჩელემ უარი განაცხადოს სარჩელზე საქმის განხილვის ნებისმიერ ეტაპზე. რაც მიუთითებს მხარეთა ნების დისპოზიციურობაზე. კანონმდებელი სამოქალაქო საქმეზე ასევე მხარეებს აძლევს შესაძლებლობას დავა გადაწყდეს, მათი შეხედულებით.<sup>8</sup>

მოსარჩელეს მიერ არჩეულ მოპასუხეს შეუძლია საკუთარი თავის დაცვა განახორციელოს, როგორც შესაგებლით, ასევე შეგებებული სარჩელით. შეგებებული სარჩელი აღიძვრება

<sup>6</sup> არხოშაშვილი. ლ. სარჩელისაგან თავდაცვის პროცესუალურსამართლებრივი საშუალებები, გვ 167-169.

<sup>7</sup> საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი მუხლი 189.

<sup>8</sup> საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმე ას-1410-1425-2011.

თავდაპირველი სარჩელის გამო, თუმცა, რომ არა ეს ძირითადი სარჩელი, იგი მაინც შეიძლება აღძრულიყო, დამოუკიდებელი ძირითადი სარჩელის სახით.<sup>9</sup>

მნიშვნელოვანი განსხვავება არის შესაგებელსა და შეგებებულ სარჩელს შორის. მოპასუხეს შესაგებლით თითქმის ყოველთვის ცდილობს, გააქარწყლოს სარჩელში მოყვანილი ფაქტობრივი გარემოებები თუ სამართლებრივი დასაბუთება. შეგებებული სარჩელი გარკვეულ წილად ძირითადი სარჩელის აღიარებასაც მოიცავს. პრაქტიკაში არის შემთხვევები, როდესაც სასამართლო ყოველგვარი დასაბუთების გარეშე გადაწყვეტილებით უარს ეუბნება შეგებებულ სარჩელის დაკმაყოფილებაზე. საკასაციო სასამართლოს თავის არაერთ განჩინებაში აქვს მითითებული, რომ სასამართლომ უნდა იმსჯელოს შეგებებული სარჩელის საფუძვლიანობის შესახებ.<sup>10</sup>

სასამართლოში შეგებებული სარჩელი ვერ აღიძვრება მანამ სანამ არ მოხდება ძირითადი სარჩელის აღძვრა. შეგებებული სარჩელის აღძვრის უფლებამოსილებას პირი იძენს მაშინ შემდგომ, რაც ჩაბარდება სარჩელის ასლი. შეგებებული სარჩელი არის მოპასუხის თავდაცვის ერთ-ერთი საშუალება, რომელიც უნდა აკმაყოფილებდეს ყველა კრიტერიუმს რაც განსაზღვრულია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით. შეგებებული სარჩელის აღძვრის დროს პირს წარმოეჩნება სახელმწიფო ბაჟის გადახდის ვალდებულება. შეგებებული სარჩელის წარმდგენს უფლება აქვს მოითხოვოს სახელმწიფო ბაჟისაგან განთავისუფლება იმ შემთხვევაში თუ მას აქვს მდგომარეობა, რომელიც გათვალისწინებული არის კანონში. შეგებებული სარჩელის ავტორს ასევე გააჩნია უფლება, რომ სასამართლოს წინაშე იშუამდგომლოს ბაჟის გადავადების შესახებ. მნიშვნელოვანი გარემოება არის ის, რომ მოპასუხეს ყოველთვის არ შეუძლია შეგებებული სარჩელის აღძვრა ყველა სასამართლო ინსტანციაში. მოპასუხე პირველი ინსტანციის სასამართლოში შეგებებული სარჩელის შეტანის უფლებას იძენს მას შემდგომ, რაც მოპასუხეს გადაეცემა ძირითადი სარჩელის ასლი. მოპასუხეს შეგებებული სარჩელის წარსადგენად დრო აქვს, საქმის ზეპირი განხილვის წინასწარი მომზადების დამთავრებამდე. მოპასუხეს შეგებებული სარჩელის აღძვრის უფლება არ გააჩნია სააპელაციო და საკასაციო სასამართლოებში. მოპასუხემ თუ პირველი ინსტანციის სასამართლოში შეგებებული სარჩელის წარდგენა საპატიო მიზეზის გამო, კანონით განსაზღვრულ დროში ვერ მოახდინა. მოპასუხეს უფლება აქვს აღძვრას შეგებებული სარჩელი სასამართლო პაექრობის დაწყებამდე, სადაც უნდა მიუთითოს სასამართლოს საპატიო მიზეზის შესახებ, თუ რატომ ვერ მოახდინა მხარემ შეგებებული სარჩელის წარდგენა კანონით განსაზღვრულ დროში.<sup>11</sup> თუ რა ჩაითვლება საპატიო მიზეზად მოცემულია საქართველოს საპროცესო კოდექსის 215-ე მუხლის მე-3 ნაწილში კერძოდ: „საპატიო მიზეზად ჩაითვლება მხარის მიერ შუამდგომლობისა და განცხადების წარდგენის შეუძლებლობა, რაც გამოწვეულია

<sup>9</sup> ლილუაშვილი თ., ხრუსტალი ვ. 2004. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის კომენტარი, 326.

<sup>10</sup> იქვე, 324-325.

<sup>11</sup> არხოშაშვილი. ლ., სარჩელისაგან თავდაცვის პროცესუალურსამართლებრივი საშუალებები, გვ 166-169.

ავადმყოფობით, ახლო ნათესავის გარდაცვალებით ან სხვა განსაკუთრებული ობიექტური გარემოებით, რომელიც მისგან დამოუკიდებელი მიზეზით შეუძლებელს ხდის სასამართლო პროცესზე გამოცხადებას ან/და შუამდგომლობისა და განცხადების წარდგენას. ავადმყოფობა დადასტურებულ უნდა იქნეს სამედიცინო დაწესებულების ხელმძღვანელის მიერ ხელმოწერილი დოკუმენტით, რომელიც პირდაპირ მიუთითებს სასამართლო პროცესზე გამოცხადების შეუძლებლობაზე.”<sup>12</sup> თუ მოპასუხე მხარე დროულად წარადგენს შეგებებულ სარჩელს სასამართლო ამოწმებს შემდგომ აკმაყოფილებს თუ არა საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 189-ე მუხლით გათვალისწინებულ პირობებს. პრაქტიკაში ხშირია შემთხვევა, როდესაც საქმის გაჭიანურების მიზნით არაკეთილსინდისიერ მოპასუხეებს შეაქვთ შეგებებული სარჩელი, რომელსაც კავშირი არ აქვს თავდაპირველ სარჩელთან. მოპასუხეები შემდგომ ასაჩივრებენ სასამართლოს განჩინებას, რომლითაც სასამართლომ მიიჩნია, რომ შეგებებული სარჩელი ურთიერთკავშირში არ არის თავდაპირველ სარჩელთან, რაც იწვევს კეთილსინდისიერი მოსარჩელისათვის მართლმსაჯულების დაგვიანებით მიღებას. აქედან გამომდინარე მიმაჩნია, რომ როდესაც შეგებებული სარჩელი თავდაპირველ სარჩელთან კავშირში არ არის მხარეს არ უნდა ჰქონდეს სასამართლოს განჩინების გასაჩივრების უფლება. ეს არ შეზღუდავს მოპასუხის უფლებას, რადგან მოპასუხეს შეუძლია დამოუკიდებელი სარჩელი წარუდგინოს სასამართლოს.

განსაკუთრებული განსჯადობის წეს ადგენს კანონი შეგებებული სარჩელის განხილვის დროს. შეგებებული სარჩელის მიღება ხორციელდება იმ სასამართლოში, რომელ სასამართლოში განხორციელდა თავდაპირველი სარჩელის შეტანა. ეს განპირობებული არის იმით, რომ შეგებებული სარჩელის აღძვრა დაკავშირებული არის პირვანდელ სარჩელთან.<sup>13</sup>

შეგებებული სარჩელის აღძვრის ერთ-ერთი მიზანს წარმოადგენს, რომ სარჩელების განხილვა და გადაწყვეტა მოხდეს ერთად. საქმის მიმდინარეობის დროს შეიძლება გამოიკვეთოს ისეთი შემთხვევა, რომ ერთი მხარის მიმართ ყველაფერი გარკვეული იყოს, ხოლო მეორე მხარის მიმართ არ იყოს გარკვეული. ასეთ შემთხვევაში სასამართლოს შეუძლია მხარის თხოვნით გამოიტანოს არა ერთობლივი გადაწყვეტილება, არამედ გადაწყვეტილება იმ პირის მიმართ, რომელი პირის მიმართაც მზადაა გადაწყვეტილების გამოსატანად.<sup>14</sup> სასამართლო ერთდროულად იხილავს, როგორც ძირითად სარჩელს ასევე შეგებებულს სარჩელს და გამოაქვს გადაწყვეტილება, გარდა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 245-ე მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული შემთხვევისა, კერძოდ: „ნაწილობრივი გადაწყვეტილება, დაინტერესებული მხარის თხოვნით, სასამართლოს შეუძლია გამოიტანოს იმ შემთხვევაშიც, როდესაც აღძრული იყო შეგებებული სარჩელი, გარკვეულია და გადაწყვეტილების გამოსატანად მომზადებულია ერთ-ერთი – სარჩელი ან შეგებებული სარჩელი“.<sup>15</sup>

<sup>12</sup> საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი მუხლი 215 მე-3 ნაწილი.

<sup>13</sup> ცქიტიშვილი. მ. სარჩელი სამოქალაქო პროცესში გვერდი 134-135.

<sup>14</sup> ნაჭყებია ა. სამოქალაქო სამართლებრივი ნორმების განმარტებები უზენაესი სასამართლოს პრაქტიკაში 2000-2013 საქმე № ას-1003-1304-07 13 თებერვალი, 2008 წელი, ქ. თბილისი

<sup>15</sup> საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი მუხლი 245 მე-2 ნაწილი.

სასამართლოში საქმის განხილვა შესაძლებელია გადაიდოს შეგებებული სარჩელის აღძვრის გამო. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 190-ე მუხლის მიხედვით: „თუ შეგებებული სარჩელი აღძრული და მიღებულია საქმის წინასწარი მომზადების დამთავრების შემდეგ, მოსარჩელის თხოვნით ან სასამართლოს ინიციატივით შეიძლება ამ საქმის განხილვის სხვა დროისათვის გადადება. საქმის განხილვის გადადებით გამოწვეული ხარჯები დაეკისრება მოპასუხეს, რომელმაც დაგვიანებით აღძრა შეგებებული სარჩელი“<sup>16</sup>. აღნიშნული მუხლის პირველ ნაწილის მიხედვით თუ შეგებებული სარჩელი აღძრული და მიღებულია საქმის წინასწარი მომზადების დამთავრების შემდეგ ჭირდება მოსარჩელის თხოვნა, რომ მოხდეს სხდომის გადადება რაც მიმაჩნია არასწორად, მუხლში უნდა იყოს იმპერატიული ჩანაწერი, რომ საქმე გადაიდება სხვა დროისთვის და არ უნდა სჭირდებოდეს მოსარჩელეს თხოვნა. აღნიშნული მუხლის მეორე ნაწილის მიხედვით მხარეს, რომელმაც დაგვიანებით აღძრა შეგებებული სარჩელი დაეკისრება საქმის განხილვის გადადებით გამოწვეული ხარჯები რაც ასევე მიმაჩნია არასწორად, რადგან სასამართლომ თუ მიცა საშუალება, რომ წარადგინოს შეგებებული სარჩელი ამ შემთხვევაში მას აღარ უნდა ეკისრებოდეს საქმის გადადებით გამოწვეული ხარჯების ანაზღაურება.

## 2. შეგებებული სააპელაციო საჩივარი

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 379-ე მუხლის მიხედვით, „მოწინააღმდეგე მხარეს შეუძლია სააპელაციო საჩივრის გაცემიდან 10 დღის ვადაში წარადგინოს შეგებებული სააპელაციო საჩივარი, მიუხედავად იმისა, განცხადებული აქვს თუ არა უარი სააპელაციო საჩივრის შეტანაზე. სააპელაციო საჩივარზე უარის თქმის ან მისი განუხილველად დატოვების შემთხვევაში შეგებებული სააპელაციო საჩივარი არ განიხილება“.<sup>17</sup>

შეგებებული სააპელაციო საჩივრით მხარე ცდილობს, რომ გაუქმდეს გადაწყვეტილება იმ ნაწილში, რომლითაც ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა აპელანტის მოთხოვნა ასევე უცვლელი დარჩეს გადაწყვეტილება, რომლითაც უარი ეთქვა აპელანტს მოთხოვნის ნაწილობრივ დაკმაყოფილებაზე. შეგებებულ სააპელაციო საჩივრებს ყოფენ ორ ნაწილად დამოუკიდებელი შეგებებული სააპელაციო საჩივარი და დამოკიდებული შეგებებული სააპელაციო საჩივარი. დამოუკიდებელი შეგებებული სააპელაციო საჩივარი ეს შემთხვევა არის, როდესაც რეალურად წარდგენილი არის იმიტომ, რომ შეტანილი არის სააპელაციო საჩივარი. ასევე იგი შეტანილია კანონით გათვალისწინებულ ვადაში მისი ღირებულება შეესაბამება სააპელაციო საჩივრისათვის კანონით განსაზღვრულ ფასი და აკმაყოფილებს სააპელაციო საჩივრისათვის კანონით განსაზღვრულ მოთხოვნებს. დამოკიდებული შეგებებული სააპელაციო საჩივარი ეწოდება იმ შემთხვევას, როდესაც წარდგენილია ძირითად სააპელაციო საჩივართან დაკავშირებით, მაგრამ კანონით განსაზღვრულ სახელმწიფოს ფას არ შეესაბამება ან წარდგენილია კანონით დადგენილი ვადის გადაცილებით. სასამართლომ უნდა განიხილოს

<sup>16</sup> საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი მუხლი 190.

<sup>17</sup> საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი მუხლი 379.

დამოუკიდებელი სააპელაციო საჩივარი მიუხედავად იმისა, უარი თქვა აპელანტმა თავის ძირითად სააპელაციო საჩივარზე, თუ უკან გაითხოვა ეს საჩივარი, ან განუხილველად დატოვა სააპელაციო სასამართლომ ეს ძირითადი სააპელაციო საჩივარი. დამოუკიდებელი სააპელაციო საჩივარი აღარ უნდა განიხილოს სააპელაციო სასამართლომ, თუ რაიმე მიზეზის გამო სასამართლო განუხილველად ტოვებს აპელანტის ძირითად სააპელაციო საჩივარს ან წყვეტს საქმის წარმოებას.<sup>18</sup>

უზენაესი სასამართლო თავის გადაწყვეტილებაში საქმე ას-293-550-08 განმარტავს, რომ „დასახელებული ნორმებიდან გამომდინარეობს, რომ კანონით გათვალისწინებულ სუბიექტებს უფლება აქვთ, პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილებაზე შეიტანონ სააპელაციო საჩივარი, ან მოწინააღმდეგე მხარის მიერ სააპელაციო საჩივრის შეტანის შემდეგ კანონით კონკრეტულად განსაზღვრულ ვადაში მიმართონ სასამართლოს შეგებებული სააპელაციო საჩივრით. სააპელაციო და შეგებებულ სააპელაციო საჩივრებს შორის არსებობს გარკვეული განსხვავება, რაც იმაში მდგომარეობს, რომ სააპელაციო საჩივრის შეტანა ხდება მხარის მიერ დამოუკიდებლად, პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილების მოწინააღმდეგე მხარის მიერ გასაჩივრების მიუხედავად და მისი განხილვაც მიმდინარეობს მოწინააღმდეგე მხარის სააპელაციო საჩივრის სამართლებრივი ბედის გაუთვალისწინებლად, მაშინ, როცა შეგებებული სააპელაციო საჩივრის შეტანა ხდება მხოლოდ სააპელაციო საჩივრის შეტანის შემდეგ, მის საწინააღმდეგოდ, რაც ფაქტობრივად მიუთითებს, რომ ძირითადი სააპელაციო საჩივრის შეუტანლობისას შეგებებული სააპელაციო საჩივრის მოთხოვნა აღმრული არ იქნებოდა.“<sup>19</sup>

## დასკვნა

სასამართლოს მხრიდან აუცილებელია გათვალისწინებული იყოს ყველა მხარის უფლებები. მხარეებს უნდა მიეცეთ იმის საშუალება, რომ დაიცვან თავიანთი უფლებები და ამისათვის ჰქონდეთ სხვადასხვა პროცესუალური საშუალებები, რომლებიც დემოკრატიულ სახელმწიფოს სტანდარტებს შეეფერება. მხარეების უფლებების დარღვევა შესაძლოა მოხდეს სხვადასხვა ვითარებაში და სხვადასხვა ფორმით, შესაბამისად ნებისმიერ მდგომარეობაში მხარეებს უნდა ჰქონდეს გზა, რომ იპოვონ სამართალი.

სარჩელის უფლება პირის უფლება არის წარადგინოს სარჩელი მისი დარღვეული უფლების აღსადგენად ან მოსალოდნელი დარღვევის აღსაკვეთად. მოპასუხის უფლება არის თავი დაიცვას სარჩელისაგან, როგორც შესაგებლით ასევე შეგებებული სარჩელით. სარჩელი და შესაგებელი, არის მტკიცების საგნის ფორმირების მნიშვნელოვანი ელემენტი, აღნიშნული ელემენტების საშუალებით ხორციელდება მტკიცებითი პროცესი, რომელი პროცესის

<sup>18</sup> ლილუაშვილი თ. 2005 სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, 469-472.

<sup>19</sup> საქართველოს უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილება, საქმე ას-293-550-08.

წარმართვაც ხორციელდება დისპოზიციურობისა და შეჯიბრებითობის პრინციპის საფუძველზე.

შეგებებული სარჩელი მოპასუხის ერთ-ერთი პროცესუალური საშუალება არის, რომ საკუთარი თავის დაცვა განახორციელოს მოსარჩელისგან. შეგებებული სარჩელით მოპასუხეს ეძლევა საშუალება განახორციელოს საკუთარი თავის დაცვა მოსარჩელისაგან და სასამართლოსგან მიიღოს სწრაფი მართლმსაჯულება, რაც გამოიხატება ორივე სარჩელის ერთდროულად განხილვაში.

პრაქტიკაში ხშირია შემთხვევა, როდესაც სასამართლო უარს ეუბნება მოპასუხეს შეგებებული სარჩელის განსახილველად მიღებაზე, რადგან არ არსებობს ურთიერთკავშირი თავდაპირველ სარჩელსა და შეგებებულ სარჩელს შორის. რის შემდგომაც შეგებებული სარჩელის ავტოს აქვს ამ განჩინების გასაჩივრების უფლება, კანონით დადგენილ ვადაში. შეგებებული სარჩელის ავტორების მიერ ხშირად ხდება აღნიშნული განჩინებების გასაჩივრება, ვინაიდან მათ მიზანს წარმოადგენს სასამართლო პროცესის გაჭიანურება. მიმაჩნია, რომ სასამართლოს განჩინება შეგებებული სარჩელის მიღებაზე უარის თქმის შესახებ არ უნდა საჩივრდებოდეს, რომლის საფუძველიც არის სარჩელსა და შეგებებულ სარჩელს შორის ურთიერთკავშირის არ არსებობა. მიმაჩნია, რომ აღნიშნული შეზღუდვა არ გამოიწვევს შეგებებული სარჩელის ავტორის უფლებების დარღვევას, რადგან მას კანონით აქვს უფლება ცალკე დამოუკიდებელ სარჩელად წარადგინოს სასამართლოში.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 190-ე მუხლის პირველი ნაწილის მიხედვით, თუ შეგებებული სარჩელი მიღებულია საქმის წინასწარი მომზადების დამთავრების შემდეგ, მოსარჩელის თხოვნით, ან სასამართლოს ინიციატივით საქმის განხილვა გადაიდება სხვა დროისათვის. მიმაჩნია, რომ აღნიშნულ კანონში იმპერატიულად უნდა იყოს ჩანაწერი საქმის გადადების შესახებ და არ უნდა ჭირდებოდეს მოსარჩელეს შუამდგომლობა. ამავე მუხლის მეორე ნაწილის მიხედვით საქმის განხილვის გადადებით გამოწვეული ხარჯები დაეკისრება მოპასუხეს, რომელმაც დაგვიანებით აღძრა შეგებებული სარჩელი. მიმაჩნია, რომ კანონის ეს დანაწესი არასწორია, ვინაიდან მოპასუხეს ამ შემთხვევაში სასამართლო აძლევს უფლებას, რომ წარმოადგინოს შეგებებული სარჩელი და თუ სასამართლო თუ აძლევს ამის უფლებას მაშინ შეგებებული სარჩელის ავტორის აღარ უნდა დაეკისროს საქმის განხილვის გადადებით გამოწვეული ხარჯები.

პრაქტიკის ანალიზი ნამდვილად ავლენს რიგ ხარვეზებს, რაც სწორედ მეცნიერული დამატებითი კვლევის და განზოგადების საფუძველზე უკეთ უნდა დარეგულირდეს. შესაბამისად სასამართლო პრაქტიკის განხილვის შემდეგ შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ისინი არ არის საფუძვლიანად შესწავლილი რაც პირდაპირ და უარყოფითად აისახება საქართველოს სამოქალაქო პროცესის მიმდინარეობაზე.